

פרשת ויחי

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

שבע עשרה שנה חי יעקב בגלות מצרים • היו אלה שנות חייו השלוות ביותר • עתה התקרב יום מותו ועל ימיו האחרונים אנו קוראים בפרשת השבוע • פרשת השבוע מוגשת בלשון קלה וברורה

שבע עשרה שנה חי יעקב בגלות מצרים. היו אלה שנות חייו השלוות ביותר. עתה התקרב יום מותו ועל ימיו האחרונים אנו קוראים בפרשת השבוע.

רק במערת המכפלה

ראשית, דואג יעקב אבינו למקום קבורתו. הוא אינו רוצה בשום פנים ואופן להקבר במצרים, אלא רק בארץ כנען, במערת המכפלה, יחד עם אבותיו. במדרשים מובאים מספר טעמים לכך: מצד אחד היה חשש שקברו של יעקב, שהיה נערץ על הכל וגם המצריים כיבדו אותו, יהפך לאתר קדוש ויעשו ממנו "אליל". מאידך, קבורתו של יעקב במצרים היתה משמשת עילה לבני-ישראל להשאר במצרים, על האדמה הקדושה שנקבר בה יעקב. משום כך דרש יעקב, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שארונו יועלה מיד ארצה, למען ידעו בני-ישראל גם במקום גלותם היכן ביתם האמיתי. והוא משביע את יוסף: "ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם...".

ברכת הנכדים

כשנמסר ליוסף שאביו חולה, מיהר ללכת לבקרו ולקח איתו את שני בניו: מנשה ואפרים. יעקב, ששמע כי יוסף הגיע, קם קמעה ממיטתו, לכבוד בנו הנושא בתואר משנה למלך. יעקב חיבב מאוד את בני יוסף, אשר נולדו בנכר ואף על פי כן לא הושפעו מסביבתם. בהזדמנות זו הוא מודיע ליוסף כי כל אחד מבניו יקבל חלק ונחלה בארץ ככל אחד מהשבטים " ...אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".

יוסף מציג לפניו אביו את בניו. הוא מעמיד את מנשה, הבכור, לימין יעקב, ואת אפרים, הצעיר יותר, לשמאלו. כוונתו של יוסף היתה שאביו יניח את יד ימינו על מנשה הבכור, אך יעקב משלב את שתי ידיו ומניח את יד ימינו על ראש אפרים, הבן הקטן. כשיוסף מנסה להעמיד את הדברים על סדרם הנכון מסביר לו יעקב את פשר מעשהו: "ידעתי בני ידעתי, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלוא הגויים" - ברוח קודשו ראה יעקב את יהושע בן נון יוצא מאפרים, הוא אשר ינהיג את בני-ישראל וינחיל להם את הארץ ושמו יגיע לקצו תבל, כשיעמיד את החמה בגבעון וירח בעמק איילון ('יהושע' י).

ברכת יעקב לנכדיו: "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים (מנשה ואפרים) ויקרא בהם שמי ושם אבותי, אברהם ויצחק, וידגו לרוב (כדגים שפרים ורבים) בקרב הארץ". זכו מנשה ואפרים שבהם יברכו האבות בכל הדורות את הבנים כדברי יעקב: "בך יברך ישראל לאמור: ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה".

ברכת הבנים

שנים עשר בנים התאספו סביב מיטתו של האב. כולם ציפו לברכתו האחרונה. ברכה מיוחדת זו צפנה בתוכה את אופיו, עתיד גורלו ותרומתו של כל אחד מהם לבנין האומה, ויחד עם זאת גם דברי תוכחה על העבר. נביא רק חלק מן הברכות:

פרשת ויחי

ראובן: "...יתר שאת ויתר עוז, פחז כמים אל תותר..." - ראוי היית בתור בכור לקבל יותר מאחריך, את הכהונה ("שאת" - נשיאת כפיים) ואת המלכות ("עוז"), אך בגלל היותך "פחז כמים", שמיהרת לכעוס כמים הנשפכים במהירות, "אל תותר", שלא יהיה לך ענינים יתרים על אחריך.

שמעון ולוי: בהזדמנות זו מביע יעקב את סלידתו ממעשה הטבח הנורא באנשי שכם, לו היו אחראים שמעון ולוי שעשו זאת כנקמה על מעשה דינה. לכן הוא מודיעם: "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" - לעולם לא יהיו ביחד; בני שמעון יהיו עניים ומלמדי תינוקות, נודדים ממקום למקום, ובני לוי, בהיותם משרתים בקודש, לא תהיה להם נחלה בארץ ויאספו את המעשרות שינתנו להם.

יהודה: "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו..." - מיהודה יצאו מלכים (מלכות בית דוד) ונשיאי ישראל.

יששכר וזבולון: בין שני אלה תהיה שותפות מענינית. "זבולון לחוף ימים ישכון..." - הוא יעסוק במסחר ויתמוך בבני יששכר אחיו שיעסקו כל היום בתורה.

יוסף - ליוסף מקדיש יעקב ברכה מיוחדת תוך שהוא מזכיר את קנאת האחים ותנאי חייו הקשים במצרים עד שעלה לגדולה והפך ל"רועה אבן ישראל" - עיקרן של ישראל. "ברכות שמים" מעטיר יעקב על ראש יוסף "נגיד אחיו" - המובדל ומיוחד מאחיו. בסיום דבריו לאחר שהוא שוב מבקש מבניו לקבור אותו יחד עם אבותיו במערת המכפלה אשר בעיר חברון נפטר יעקב מן העולם. כל בני העם המצרי מצטרפים לאבלם של בני יעקב וכאשר עולה המשפחה לארץ כנען לקבור את אביהם באים עמהם כל עבדי פרעה וזקני מצרים. מסע ההלוויה הגיע לכנען שם נערך מספד גדול ליעקב בנוכחות מלכי הארץ.

מות יוסף

למרות נדיבותו ומחילתו של יוסף לאחיו, חששו האחים שעדיין לא נמחק ממנו לגמרי רושם מעשיהם בעבר. משמת אביהם גבר חששם עוד יותר שמא כל היחס הטוב נבע מפני כבוד אביהם. אולם יוסף מרגיעם: אין לו שום סיבה לשמור להם טינה באופן אישי שהרי הכל היה מאת ה' - כדי לעלותו לגדולה. לכן הוא אומר להם: ועתה אל תיראו, אנוכי אכלכל אתכם ואת טפכם..."

יוסף נפטר כשהוא בן 110 שנים. לפני מותו הוא מבקש מאחיו שלא ישאירו אותו במצרים ויעלו את עצמותיו עמהם לארץ נחלתם.

מקור: maale-adumim.com